

Gender-Inclusive *Mikva'ot*

Written by Lara Haft

A publication of the Trans Halakha Project's Teshuva-Writing Collective
at SVARA: A Traditionally Radical Yeshiva

Gender-Inclusive Mikva'ot

Written by Lara Haft

She'eilah

What obligation do Jewish communities have to create gender-inclusive mikvahs? How should Jewish communal leaders respond to trans and/or non-binary Jews whose needs are not met by existing mikvaot in the local community?

Teshuva

Jewish tradition teaches that every Jewish community must build and maintain a mikvah¹. Local mikvaot, according to Jewish law, must be maximally accessible to the surrounding Jewish population to facilitate the observance of mitzvot such as niddah and giyyur.²² To fulfill this communal obligation, Jewish communities must provide mikvaot that are welcoming, safe, and accessible for all trans and non-binary Jews.

Whenever trans and/or non-binary Jews cannot fulfill the mitzvah of immersing in the mikvah due to exclusionary policies, harassment, or a transphobic culture, our communities fail to meet this halachic standard.

¹ The Mahari Mintz writes that all members of a community must pay for a mikveh, even if they or their wives do not need it for niddah.

שו"ת מהר"י מינץ סימן ז טענו רבות דיש לזה טענו עדיין אין לי בנים או עדיין לא הגיעו לפרקן או כבר כל בני ובנותי נשואין או באולי לא אשיאם בכאן או הוצא' גדולה אפילו הכי אין שומעין לטענותיו אלא בונין בית חתנות כל שכן בענין המקוה שאינה הוצאה כל כך וצריכות לקהל הרב' יותר ויותר מלחי וקור' ובית חתנות

This opinion is brought down in the Rema.

שי"ע ח"ים קסג:ג הגה: במקום שבני העיר מושיבין ביניהם מלמד תינוקות ואין אביהן של תינוקות יכול לשכור לבניהם ויצטרכו הקהל ליתן השכר גובין לפי ממון וכן בשכר החזן (ר"י נכ"ט ח"ג) וע' בא"ח סי' נ"ג סעיף כ"ג. וכן בנין בית הכנסת גובין לפי ממון (מהר"מ פאדוואה ס"ג) כל צרכי העיר אע"פ שמקצתן אינן צריכין כגון בית חתנות או מקוה וכדומה אפ"ה צריכין ליתן חלקן (מהר"י מינץ):

² Rav Moshe Feinstein holds that building a mikvah is such a priority that a community may even sell a Beit Keneset or Sefer Torah in order to construct an accessible mikvah.

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק א סימן מב באור המקור שבנין מקוה קודם לבנין ביהכ"נ כ"א כסלו תש"כ. מע"כ ידידי הרה"ג מוהר"ר יחיאל הלוי עלבוים שליט"א. הנה בדבר בנין מקוה שקודם לבנין ביהכ"נ ודאי פשוט אף אם אין לחוש ח"ו לתקלה, כי הרי יהיה בזה מניעת פו"ר ושבת וגם לעשות שלום בין איש לאשתו שבשביל כל אחד מהם הוא קודם, וגם שצריך למכור אף ס"ת וכ"ש ביהכ"נ בשביל זה.

The rabbis z"l, teach that residents of a city must financially support communal infrastructure.³ The Jews of a community may compel each other to build cisterns and roads and build a Beit Keneset or buy a Sefer Torah. Notably, in Tosefta Bava Metzia, we learn that this obligation to support communal institutions applies even to those who will not directly benefit.⁴ The Mahari Mintz includes Mikvaot within the umbrella of communal institutions that must be funded collectively. He writes that even those who do not need a mikvah to keep the mitzvah of Niddah, such as the elderly, must contribute to building a local mikvah.⁵ This opinion is brought down by the Rema.

The overwhelming majority of poskim hold accordingly, arguing that to promote the observance of mitzvot, Jewish communities must build a mikvaot that are maximally safe, physically accessible, and welcoming to all who might attend. All those who wish to immerse in the mikvah must be able to do so without undue hassle, strain, or discomfort. For instance, Rav Moshe Feinstein rules that a community must build a mikvah for women who do not have one within a two-mile walk of their house, as the difficulty reaching the mikvah could cause difficulty fulfilling the mitzvot of Shabbat, Niddah, and Pru Ur'vu and could also pose a threat to Shalom Bayit.⁶ Similarly, dozens of achronim have written about

³ For instance, Bava Batra 7b.

בבא בתרא ז: כופין אותו לבנות בית שער ודלת לחצר רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל החצרות

ראויות לבית שער כופין אותו לבנות לעיר חומה ודלתים ובריה רבן שמעון בן גמליאל אומר לא כל העיירות ראויות לחומה זכמה יהא בעיר ויהא כאנשי העיר שנים עשר חדש קנה בה בית דירה הרי הוא כאנשי העיר מיד.

The opinion of the Tanna Kamma is brought down in the Rambam and other Rishonim.

משנה תורה הלכות שכנים זא: כופין בני העיר זה את זה לעשות חומה דלתים ובריה לעיר ולבנות להן בית הכנסת ולקנות ספר תורה ונביאים וכתובים כדי שיקרא בהן כל מי שירצה לקרות מן הצבור:

According to the Beit Yosef, the majority of poskim hold like the Tanna Kamma, that communities can force residents to pay for communal infrastructure.

בית יוסף על ח"מ קס"ג. וכן הסכימו גדולי אחרונים וכי עוד שם דאפי' מועטים כופים את המרובים

⁴ Tosefa Bava Metzia (Lieberman) 11:17

תוספתא בבא מציעה (ליברמן) יא: יז מי שיש לו בית בחצר אחרת, בני חצר אחרת משעבדין אותו לעשות עמהן דלת, נגר ומנעול לחצר, ושאר כל הדברים אין יכולין לכופו. אם היה שרוי עמהן באותה חצר, משעבדין אותו על הכל.

⁵ Responsa of the Mahari Mintz, Siman 7.

⁶ Igrot Moshe, Choshen Mishpat 1:42

שו"ת אגרות משה חושן משפט חלק א סימן מב דבשביל פו"ר ושבת הא מפורש במגילה דף כ"ז שמוכרין ס"ת לישא אשה מטעם לא תהו בראה לשבת יצרה, ואף שכבר קיים פו"ר כתב הב"ש /אהע"ז/ סימן א' סק"ב שמוכרין ס"ת מדנקט קרא דשבת ולא קרא דפרו ורבו וכן הוא להמג"א /או"ח/ סימן קנ"ג סק"ט עיין במחצה"ש שם, וטעם זה דפו"ר ושבת הא ישנו גם בבנין מקוה עוד ביותר שהוא לכל הנשים שבעיר. ואף אם יכולין ליסע למקום רחוק שיש שם מקוה ודאי בעיר נמצאות הרבה נשים שלא יוכלו לילך למרחוק ובשבתות וי"ט יהיו אסורות, שבאים מזה למניעה מפו"ר ושבת

the need to make mikvaot accessible to people with all bodies, such as by minimizing stairs and by making mikvaot with multiple levels for people of heights.⁷

Furthermore, the rabbis are aware that safety, privacy, and comfort are essential parts of a community mikvah. For example, a community should not build a mikvah in a place where women will feel unsafe walking home at night, nor in a public area where passersby will see who is going to the mikvah.⁸⁹ Similarly, we learn that because women are careful not to undress publicly, they should have access to individual stalls and private immersion.⁹

A 2022-23 survey of trans and non-binary Jews about niddah, for instance, revealed that 48% of respondents would like to establish a regular niddah practice; for most of these respondents, the lack of a local, gender-inclusive mikvah is the biggest barrier to their observance of the mitzvah of Mikvah.¹⁰ One respondent, Nitzan¹¹, a non-binary Jew from a small city in the U.S., is interested in beginning a niddah practice but feels uncomfortable going to the gender-segregated mikvaot. In their words: "I wish I had access to something like Mayyim Chayyim (a gender-inclusive Mikvah in Newton, MA). I would love to go the mikvah for the first time." Yohanan, a trans man living in Jerusalem, expressed frustration at the lack of safe options for immersion. "It's not safe for me to go to a men's mikvah because I could get harassed or even attacked. So, where am I supposed to immerse?"

One unique aspect of hilchot mikvaot is the nearly universal protocol of building mikvaot that follow every chumra. Leaders of every significant halachic movement have long understood that it would be disastrous for Am Yisrael if large groups of Jewish people refused to use each others' mikvaot due to halachic arguments. As such, the achronim are nearly unanimous that, when constructing mikvaot, it is best to be stringent and attempt to follow every chumra.¹² Famously, during the construction of a mikvah at the Lakewood

⁷ See Igros Kodesh 22:67 and Chelkas Yaakov vol. 3:58

⁸ Tosfot Niddah 66b, Minchat Yitzchak 2:102, 3:88, 4:43, Yarah Deah 198:34

⁹ In *Understanding Mikvah* (pg. 34) Rabbi S. Z. Lesches teaches: "The doors of the preparation rooms in the mikvah should not face one another or the waiting room. Rather, they should be placed alternately, so that one who stands at the door will not be able to see into the other room."

¹⁰ See "Trans Niddah Survey Findings," compiled by Frankie Sandmel for the Trans Halakha Project.

¹¹ All names used are composites with fake names.

¹² See, for instance:

שו"ת תשב"ץ חלק א סימן יז

מ"מ מקום שאפשר לתקן ולצאת ידי כל הספקות אין ראוי להכניס ראשינו במחלוקתן

שו"ת רדב"ז חלק א סימן פה

Yeshiva, community leaders consulted with the Satmar Rebbe, Yoel Teitelbaum, to ensure that the mikvah would be widely acceptable to diverse groups of Jewish people. Similarly, by following chumrot such as single-stall construction, mikvaot can be accessible to the largest possible group of Jewish people and promote widespread halachic observance.

Psak / Recommendations

Below are several suggestions for making gender-inclusive mikvaot, based on existing psak halacha about accessibility, survey responses from trans and non-binary Jews, and mikvah professionals.

Building

- Located in a discreet area so that it will not be obvious to passersby who is going to the mikvah
- Single-stall preparation areas and one-at-a-time use of the mikvah

וזו קולא גדולה ומנקט מלתא מציעתא עדיף דבעינן רבייה והמשכה וכן דעת הגאונים ודעת הרמב"ם ז"ל בפרק הנז' ודוקא בדיעבד או היכא דלא איפשר אבל היכא דאיפשר לצאת דכל /ידי כל/ המחלוקות ולעשות מקוה כשר כולו של מ' סאה עושין. כללא דמילתא צריך לתקן המקוה לכתחלה לדעת כל הפוסקים דאיסור כרת הוא וחמיר ובדיעבד יש לסמוך על דבר הגאונים

שו"ת דברי חיים יורה דעה חלק ב סימן צד

בנידון המקוה שלו אם עושין מקוה צריך לכתחילה לעשותה כשר אליבא דכולי עלמא כי הוא קדושתן של ישראל וכמבואר בת"ה ברשב"א שלז

שו"ת מנחת יצחק חלק ט סימן צד

לכל פרטי ההלכה והטעכניקא צמודים ביחד

הנה ידוע מה שכתבו הפוסקים שבמקוה יש לצאת ידי כל השיטות ואף לדיעה יחידה, ושמעתי שיחה נאה מאת כ"ק מרן הגה"ק מסאטמר (שליט"א) זלה"ה הגאב"ד פעהקת"ו, המקוה בא לטהר טמאים ואיך לא תבוש המקוה אשר נחוצה לטהר אותה וכבר כתבתי בספרי מנחת יצחק האיך לעשות מקוה כשירה על פי כל השיטות (שם ח"א סי' קמ"ז קמ"ח ח"ב סי' כ"ג ח"ד סי' ל"ט)

שי הרבי עקיבא איגר אמנם יש לדייק עוד הרבה בזמנינו שלא ליתן פתחון פה ליצר הרע להשטין לומר שאין מתאים לחוקי הבריאות, ועי' ב זלה"ה (נדפס בירושלים תש"ז סי' ל"ט) בתשובתו לנשיא הדוכסית /הדוכסות/ בפוזנה, שכתב לו כל פרטי המקוה שצריך להיות על פי ההלכה, אמנם גם מכיר בנחיצות הדבר לסדר את בתי הרחצה הדתיים באופן שיתאימו לחוקי הבריאות, ואם הוא כתב כן בזמנו מכל שכן בזמנינו שמצב ההמון בצדקתם ויראתם ירדו עשרה מעלות אחורנית בודאי צריכים להדר להסיר מכשול מקרב עמנו

- Physically accessible mikvaot for all people, especially people with disabilities

Human interaction

- Trained mikvah guides who are familiar with common questions by trans folks coming to the mikvah. Poskim who are familiar with trans issues who are available for consultation.
- The ability to bring an outside mikvah guide or immerse alone
- Volunteers and employees who are friendly, welcoming, and trans-inclusive. For instance, staff use people's pronouns correctly and are trained not to make assumptions about people's mikvah practices.

Resources

- Availability of resources written by and for trans and non-binary people about mikvah. This may include kavanot, shutim, and suggestions of rituals.
 - Existing Hebrew and vernacular resources have gender-inclusive options.
 - Ritual guides specific to trans life-cycle moments, such as a name change or in preparation for gender-affirming surgery.
-